

5. Мокій А.І., Шульц С.Л., Бублей Г.А. Сутнісні характеристики ексклюзивного регулювання регіонального розвитку: міждисциплінарні аспекти обґрунтування. *Економіко-управлінські аспекти трансформації та інноваційного розвитку галузевих і регіональних суспільних систем в сучасних умовах*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Івано-Франківськ, 28–29 квітня 2020 р.). Івано-Франківськ: ІФНТУНГ. 2020. С. 94–97.

6. Філіпенко А.С. Продуктивна спроможність нації: соціально-економічний вимір. *Матеріали Міжнародної наукової конференції «Продуктивна спроможність націй: приклад України»* (29 червня 2017 р., Київ) / Інститут міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка. С. 13–14.

7 Tsvetkova A., Ahrend R., Martins J.O., Lembcke A., Knutsson P., Jong D. and Terzidishttps N. The spatial dimension of productivity: Connecting the dots across industries, firms and places . *OECD Regional Development Working Papers*. URL: <https://dx.doi.org/10.1787/ba5edb47-en> //dx.doi.org/10.1787/ba5edb47-en

8. Don J. Webber, John Hudson, Martin Boddy, Anthony Plumridge. Regional productivity differentials in England: Explaining the gap. *Regional Science Assosiation International Papers in Regional Science*. 05 August 2009. Vol. 88, Is. 3. P. 609–621. URL: <https://doi.org/10.1111/j.1435-5957.2008.00209.x>

9. The Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine/>

Н.В. РЕЗНІКОВА,
д-р екон. наук, професор,
професор кафедри світового господарства і міжнародних
економічних відносин, Навчально-науковий інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

СТІЙКІСТЬ ГЛОБАЛЬНИХ ЛАНЦЮГІВ ПОСТАВОК У ФОКУСІ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ: ПОТЕНЦІАЛ РЕГУЛЯТОРНОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Зростання стійкості глобальних ланцюжків як інструмент політики економічної безпеки вимагає диверсифікації джерел поставок (що, по суті, має сприяти подальшому розвитку глобалізаційних процесів) та зниження схильності до геополітичних ризиків (що очікувано має призводити до фрагментації торгових та виробничих систем та деглобалізації) [1]. Одночасне поєднання зазначених процесів свідчить про загострення внутрішніх суперечностей, іманентних сучасній системі міжнародних економічних

відносин [2; 3] Однак ці зміни самі собою створюють економічний і політичний тиск, реагування на який супроводжується реалізацією політики регуляторної конкуренції [4], яку відносять до проявів політики економічного патріотизму та економічного націоналізму [5]. Наприклад, адміністрація Д. Байдена продовжить комплексне вивчення найважливіших ланцюжків постачання США, що, ймовірно, стимулюватиме «френдшоринг» чи оншоринг ланцюжків поставок. Адміністрація визнає, що зміцнення ланцюжків постачання США потребує партнерства із союзниками. «Френдшоринг», запропонований Адміністрацією, стане основним елементом реагування на будь-які виявлені вразливості [6]. Прагнучи боротися з несумлінною торговою практикою, що, як вважається, підриває ланцюжки поставок у США, Адміністрація запустила торгову блокаду проти країн-конкурентів [7]. У зв'язку з цим Адміністрація розпочала реалізацію указу президента Д. Байдена «Зроблено в Америці», приділивши особливу увагу можливостям внутрішніх джерел та зменшивши потребу у відході від законів США про державні закупівлі.

Так само Китай продовжуватиме прагнути до самозабезпечення в ключових галузях, як це передбачено у 14-му п'ятирічному плані та його політиці «подвійної циркуляції», з акцентом на напівпровідники [8]. Уряди також запровадять нові правила ланцюжка поставок, щоб привернути увагу до проблем пом'якшення наслідків зміни клімату та нівелювання використання соціального демпінгу (примусової праці, заниження соціальних стандартів, встановлення несправедливої оплати праці), втім цей крок може бути інтерпретований конкурентами як прояв регуляторної конкуренції. ЄС запропонував впроваджувати концепцію корпоративної обачності та підзвітності, що спрямована на заохочення компаній до вирішення питань прав людини та навколишнього середовища протягом усього їхнього ланцюжка поставок. Як і у випадку з іншими нормативними актами ЄС, це, ймовірно, матиме наслідки далеко за межами ЄС. Крім того, заборони, уведені США, Великою Британією та Канадою на імпорт товарів, виробництво яких супроводжувалося порушенням прав людини, ймовірно, будуть розширюватися

і можуть бути відтворені іншими країнами. У деяких випадках вирішення цих проблем по всьому ланцюжку постачання може суперечити зусиллям уряду щодо підвищення стійкості. Наприклад, обмеження США на імпорт полікремнію з Китаю суперечать прагненню адміністрації Д. Байдена прискорити впровадження відновлюваних джерел енергії. А зусилля Китаю зі стримування виробництва електроенергії на вугіллі можуть і надалі порушувати глобальні ланцюжки постачання, оскільки заводи заощаджують енергію, обмежуючи виробництво [9]. Перевірка стійкості ланцюжка поставок визначатиметься не лише державними ухвалами, а й тиском зацікавлених сторін. Згідно з опитуванням інституційних інвесторів, проведеним ЕУ, 91% зазначають, що нефінансові результати відіграють роль у прийнятті ними інвестиційних рішень. Крім того, ЕУ Future Consumer Index показує, що 43% світових споживачів готові платити вищі ціни за продукти, що приносять користь суспільству [10]. Крім того, тиск з боку бізнесу щодо зобов'язань стосовно сталого розвитку, ймовірно, продовжуватиме зростати, оскільки дедалі більше компаній скорочують постачальників, які не виконують цільових показників викидів.

Адміністрація Байдена – Харріс у липні 2021 р. вжила заходів для усунення виявлених уразливостей, підвищення стійкості за рахунок підтримки вітчизняного виробництва, захисту наскрізних внутрішніх ланцюжків постачання та застосування скоординованого підходу з союзниками та партнерами в результаті перевірки найважливіших ланцюжків постачання в США [6]. Один із аспектів роботи Адміністрації в галузі ланцюжка поставок, що має особливий інтерес для Нової Зеландії, стосується продовольчої системи США. Перевірка Адміністрацією сільськогосподарських товарів та виробництва продуктів харчування не була завершена до лютого 2022 р., але Адміністрація вже зобов'язалася інвестувати 5 млрд дол. США по всьому ланцюжку постачання продуктів харчування.

У постпандемічний період та з урахуванням наслідків російсько-української війни, існує консенсус щодо ризик-менеджменту ланцюгів

поставок, згідно з яким виявлені для ланцюгів поставок загрози підлягають оцінці, ранжуванню та класифікації за пріоритетністю з використанням методики SMAUG або карти вразливостей (англ. seriousness, manageability, acceptability, urgency, growth) за п'ятьма критеріями: 1) серйозність (відносний вплив ризику); 2) керованість (відносна здатність пом'якшити або зменшити ризик); 3) прийнятність (ступінь, у якому ризик прийнятний з точки зору політичних, екологічних, соціальних, економічних чинників); 4) терміновість (імовірність ризику і, отже, терміновість дій); 5) зростання (можливість розширення впливу або збільшення ймовірності ризику). Тож стійкі ланцюжки поставок майбутнього повинні мати можливість безперервно трансформуватися в нові стани, які дозволять їм працювати в нових (але тимчасових) умовах, що переважають після збоїв, і робити це неодноразово. Визначення стійкості як безперервної зміни ланцюжка поставок відтак передбачає управління ризиками ланцюжка постачання, де коливання попиту, пропозиції, витрат та якості є визначальним.

Список використаних джерел

1. Reznikova N., Ivashchenko O. Projections of deglobalization in the contemporary international economic relations in the context of the paradigm of globalism. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Економіка*. 2018. Вип. 15. С. 98–106.
2. Reznikova N., Ivaschenko O., Rubtsova M. Global problems as a subject of interdisciplinary studies in the focus of international economic security and sustainable development. *Економіка та держава*. 2020. №7. С. 24–31.
3. Резнікова Н.В. Міжнародні економічні відносини в епоху глобалізації: історико-теоретичні аспекти сучасних світогосподарських зв'язків. *Економіка України*. 2020. №12. С. 77–80.
4. Panchenko V., Reznikova N., Bulatova O. Regulatory Competition in the Digital Economy: New Forms of Protectionism. *International Economic Policy*. 2020. №1–2 (32–33). P. 49–79.
5. Reznikova N., Bulatova O., Panchenko V. The policy of economic nationalism: from origins to new variations of economic patriotism. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. Vol. 4 (4). P. 51–59.
6. Report on The Biden-Harris Administration's Actions to Secure Supply / MFAT. 2021. URL: <https://www.mfat.govt.nz/assets/Trade-General/Trade-Market-reports/Report-on-The-Biden-Harris-Administrations-Actions-to-Secure-Supply-Chains.pdf>

7. Панченко В.Г., Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Розвиток industry 4.0 й цифрової економіки у фокусі глобального технологічного та інноваційного суперництва КНР і США. *Економіка та держава*. 2021. №2. С. 4–10.

8. Панченко В.Г., Резнікова Н.В., Іващенко О.А. Безпекові та інноваційні важелі економічної стратегії азійських країн: національні інструменти набуття конкурентних переваг в умовах глобальних трансформацій (на прикладі В'єтнаму та Індії). *Ефективна економіка*. 2021. №5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8918>

9. Резнікова Н.В., Панченко В.Г., Іващенко О.А. Вплив кон'юнктури ринку рідкоземельних елементів на економічну та енергетичну безпеку держав: перспективи інституційного регулювання ресурсного протистояння й інноваційно-технологічного потенціалу конкурентоспроможної зеленої економіки. *Ефективна економіка*. 2021. №7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=9068>

10. 2022 Geostrategic Outlook. How to thrive in a turbulent 2022. 2021. URL: https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/en_gl/topics/geostrategy/ey-2022-geostrategic-outlook.pdf

Л.В. ДЕЙНЕКО,

д-р екон. наук, професор,

завідувач відділу промислової політики

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ

О.М. КУШНІРЕНКО,

д-р екон. наук, доцент,

старший науковий співробітник відділу промислової політики,

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України», м. Київ

ВПЛИВ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВОЄННОЇ АГРЕСІЇ РФ ПРОТИ УКРАЇНИ НА ГЛОБАЛІЗАЦІЮ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ТОРГОВИХ ВІДНОСИН

До того, як Росія приголомшила світ, здійснивши варварське вторгнення в Україну, вважалося, що економічні зв'язки, які формуються в результаті глобалізації, сприятимуть миру та економічній безпеці у світі. Невмотивована агресія однієї з найбільшої країн світу та її вторгнення в Україну змінило традиційні уявлення про мир, безпеку, демократію, економіку, стабільність.

Україна є активним учасником світових економічних відносин, відіграє помітну роль у світовій продовольчій системі, а продукція нашої промисловості є важливою складовою глобальних ланцюгів доданої вартості (ГЛДВ), тому військова агресія руйнує не тільки українську економіку, вона завдає збитків і